

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
USUTEADUSKOND

URMAS KOORITS
SOTSIAALPROGRAMM VANGLATES
„MINU KRISTLIKUD VÄÄRTUSED JA HOIAKUD“
EELK KIRIKLIK MOODUL
Bakalaureuseprojekt

Juhendaja: *PhD* Kaido Soom, TÜ usuteaduskond

Tartu 2022

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
PROJEKTI EESMÄRK	4
MOODULI METODOLOOGIA.....	5
TEOREETILINE RAAMISTIK	5
MEETOD.....	6
VABATAHTLIKU SOTSIAALPROGRAMMI „MINU KRISTLIKUD VÄÄRTUSED JA HOIAKUD“ STRUKTUUR ..	7
EELK KIRIKLIK MOODUL	8
TUNDIDE ÜLESEHITUS	9
MOODULI TULEMUSTE HINDAMINE.....	10
PROJEKTI EELDATAV TULEMUS JA RAKENDATAVUS	11
KATSEPROJEKT 2021–2022	11
PROJEKTI RAKENDATAVUS	12
PROJEKTI TULEMUS	13
PROJEKTI KOOSTAJAD.....	14
KASUTATUD KIRJANDUS	15
SUMMARY	16
LISAD:	18
LISA 1. II MOODUL (EELK); 1. TUNNI KOOLITUSKAART	18
LISA 2. II MOODUL (EELK); 2. TUNNI KOOLITUSKAART	20
LISA 3. II MOODUL (EELK); 3. TUNNI KOOLITUSKAART	22
LISA 4. II MOODUL (EELK); 4. TUNNI KOOLITUSKAART	24
LISA 5. II MOODUL (EELK); 5. TUNNI KOOLITUSKAART	26
LIHTLITSENTS LÖPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS	28

Sissejuhatus

Eesti vanglates on 20.12.2021 seisuga **2206** kinnipeetavat (Justiitsministeerium, 2021). Nende usulise teenimisega tegeleb vangla kaplanaat. Justiitsministeeriumi kodulehel kirjutatakse vanglakaplanaadi kohta, et „vang saab täiendada oma usulisi teadmisi usu- ja leeriõpetuse tundides. Kaplanid osalevad vangiga taasühiskonnastamises, viies ellu usulise suunitlusega sotsiaalprogramme ning nõustades vangiga usu- ja eetikaküsimustes. Kaplan korraldab ka lepitustööd lähedastega ja aitab luua sidet mõne koguduse või rehabilitatsioonikeskusega, mis võiks pakkuda vangile pärast vabanemist sotsiaalset tuge ja kindlust“ (Vanglateenistus, 2022). Seega on vanglakaplanaadi oluline ülesanne viia läbi sotsiaalprogramme, ja jagada teadmisi usu- ja leeriõpetuse tundides ning taasühiskonnastada kinnipeetavaid. Sellega liitub otseselt EELK leeriõpetuse üldeesmärk: „Aidata inimesel uskuda Kolmainu Jumalasse ning aidata tal kasvada usus ja koguduse osaduses nii, et usk oleks inimese elu kandev jõud“ (EELK leiritöö toimikond, 2021).

Kõigist kinnipeetavatest *ca* 30% (s.o 750–800 kinnipeetavat) on usuliselt aktiivsed (EKN, 2022, lk 55). Seega on vanglakaplanaadil oluline roll kinnipeetavate elus. Kaplanaat panustab resotsialiseerimise protsessi ning suunab kinnipeetavaid õiguskäikule ellu. Üks resotsialiseerimise viise on leeriõpetus. Peakaplan Tanel Meiel kaitses Tartu Ülikoolis magistriprojekti „Sotsiaalprogramm vanglates „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud (Meiel, 2022). Esmakordselt vanglateenistuse ajaloos rakendatakse selles religioosset kursust resotsialiseerumise programmina. Olen õnnelik, et mind sellesse projekti peakaplani poolt kaasati. Kogu projekt sündis koostöös vanglate peakaplan Tanel Meieliga, kellega koos loodi vanglas kasutusse mineva programmi manuaal (<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/sLwsPD3XZQGQbP9>). Sotsiaalprogrammi manuaalis on 70% magistrant Tanel Meieli töö tulemus ja 30% käesoleva bakalaureusetöö autori töö tulemus. Tekst sündis üheskoos konsensuslikult ja ühises keskkonnas. Kumbki autor koostas lisaks ühisosale oma spetsiifilise osa sotsiaalprogrammist: Meiel oikumeenilise suunamooduli mahus 13 tundi ja käesoleva töö autor EELK kirikliku mooduli mahus 5 tundi. Bakalaureuseprojekti raames sündis EELK

kirikliku mooduli struktuur ja vastava osa õppematerjalid, mida autor testis Tartu vanglas kinnipeetavaid õpetades.

Minu senine kogemus praktikalt vanglate kaplanaadis ja Tartu Ülikoolis omandatud teadmised aitavad loodetavasti kaasa unikaalsele ja uuenduslikule lähenemisele kinnipeetavate taasühiskonnastamise protsessis. Autor on 2021. a kevadsemestril bakalaureuseõppe raames läbinud teoloogilise praktika vanglate kaplanaadis. Praktika käigus omandas autor ülevaate vanglate taasühiskonnastamise talituse (järgnevalt TÛT) erinevatest rollidest ning kaplanaadi sidususest kogu protsessis.

Peakaplan Tanel Meiel leiab, et „Kristlikud väärtused ja hoiakud ei ole esmaolulised mitte ainult usuvabaduse ja religioosete eesmärkide täitmiseks, vaid on ka aluseks kinnipeetavate vaimsete ja sotsiaalsete oskuste muutmisel. Sajandite jooksul on leerikursused/katehheesid oma traditsioonilistel väljendusviisidel kogunud süstematiseeritult üheks tervikuks kristliku maailmapildi essentsi ja taganud selle jaotamisel kristliku kultuuri jätkusuutliku arengu ühiskonnas läbi erinevate sotsiaalpoliitiliste arengute. Usuvabaduse põhimõtet järgides ei saa antud programmi lugeda kinnipeetavatele kohustuslikuks, vaid selle läbimine on neile vabatahtlik. Programmi rakendumisel vanglateenistuses suureneb koostöö vanglate eri talituste ja kaplanaadi vahel“ (Meiel, 2022, lk 5). Nii Tanel Meiel kui ka autor on veendunud kogu programmi ja loodava EELK leerioõppe mooduli olulisuses kinnipeetavate retsessiivsuse määra vähendamisel ning nende taasühiskonnastamise protsessi hõlbustamisel.

Projekti eesmärk

Käesoleva bakalaureuseprojekti eesmärk on välja töötada vanglate sotsiaalprogrammi „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“ EELK kirikliku mooduli struktuur ja koostada õppematerjalid, mis oleks aluseks teiste kirikute moodulite (EMK, EAÕK/MPEÕK, EEKBKL) õppematerjali koostamisel ja kirjeldamisel.

Alaülesandeks on luua ühine visuaalne käsitus, mida kasutatakse läbivalt kogu programmi õppematerjalide loomisel. Mooduli visuaalse kuvandi loomisel lähtuti Justiitsministeeriumis kinnitatud esitluse standardist ja ette antud vormist. Materjalides Justiitsministeeriumi visuaalse lahenduse eelistamine vanglateenistuse vormilisele kujundusele lähtus soovist, et kogu programmi väline vormindus oleks ka illustratiivselt ning rõhutatult ministeeriumikeskne, tagades sellega subordinatsioonilise suhestumise.

Projekti koostamisel loodi vanglate kaplanaadile juhend teiste kirikute (õigeusu, EMK, EEKBKL) moodulite väljatöötamiseks.

Kiriklike moodulite lähteülesande aluseks on kirjeldada need konfessionaalsed tegevused, õigused ja traditsioonid, mida ei ole võimalik kajastada oikumeenilistes ehk kaplanaadi poolt keskselt antavates tundides.

Projekti koostamise tingimuseks oli kogu loodava õppematerjali ja tundide ettevalmistuse testimine vangla keskkonnas katseprojektina. Täpsemalt käsitleb projekti autor katseprojekti teematikat peatükis: „Projekti eeldatav tulemus ja rakendatavus“.

Mooduli metodoloogia

Teoreetiline raamistik

Antud projekt on osa ühistöös loodavast sotsiaalprogrammist ja järgib kogu kursuse teaduslikku raamistikku. Projekti koostamisel lähtutakse Justiitsministeeriumi koostatud juhendist „Kriteeriumid kurjategijatele suunatud resotsialiseerimise programmide koostamiseks Justiitsministeeriumi haldusalas“ (Jakobi, 2007). Autori meetodi valik ja materjalide koostamine on määratletud kogu programmi autori mag. T. Meieli koostatud programmi manuaalis (Meiel, 2022) toetudes Jakobile: „Tänapäeval peetakse efektiivseteks kognitiiv-käitumusliku taustaga programme, mis lähtuvad sotsiaalse õppimise teooriast. Kognitiiv-käitumuslikke sekkumisi (sh programme) iseloomustavad järgmised omadused:

- selge ja kindel ülesehitus;
- eesmärgiks on harjutada käitumisega seotud oskusi;
- grupi juhendaja suhtumine on sõbralik, tal on head suhtlemisoskused, kuid ta on samas range ja eesmärgile orienteeritud;
- juhendaja on ise soovitud (õpetatava) käitumise eeskujuks;
- juhendaja annab osalejatele tagasisidet, mis tähendab, et kinnitatakse soovitud käitumist ja vähendatakse ebasoovitavat“ (Jakobi, 2007, lk 1).

Paljud kinnipeetavad käituvad ühiskonnast väljaspool, sest neil puuduvad sotsiaalsed oskused. Maailmas on välja töötatud ja rakendatud sotsiaalprogramme, mille abil on

võimalik kinnipeetavate sotsiaalseid oskusi parandada. Kanada ja USA vanglates on neid sotsiaalprogramme edukalt rakendatud ning nad on andnud soovitud tulemusi. Eesti vanglates rakendatakse sotsiaalprogramme, millega tõstetakse kinnipeetavate sotsiaalsete oskuste taset. Sotsiaalsete oskuste õpetamisega püütakse mõningal määral vähendada kinnipeetavate retsidiivsust (Pärn, 2006, lk 12).

Psühhopaatoloogia kujunemisel on kognitiivse teooria järgi tähtis roll uskumuste, tähenduste ja mälestuste aktiveerumisel, mis toimivad kooskõlas emotsioonide, käitumise ja füsioloogiliste reaktsioonidega. Uuringud on näidanud, et inimestel on kalduvus sõeluda infot ja reageerida stiimulitele kooskõlas oma uskumuste süsteemiga ehk lähtudes eeldustest (Kastepõld-Tõrs, 2014, lk 659). Loodava programmi kognitiivne metodoloogiline lähenemine on eelkõige suunatud vangide uskumuste süsteemi muutmisele, kaasates selleks kristlikke väärtusi ja hoiakuid.

Meetod

Kurjategijatele mõeldud programmides rakendatakse reeglina meetodeid, mis nõuavad kurjategijalt aktiivset osalemist ja keskendumist. Selle programmi raames rakendatakse meetodeid, mis keskenduvad inimese mõtete, tunnete ja käitumise koosmõjule, eelkõige grupis läbi viidavaid vestlus- ja arutlusringe, iseseisvat õppimist, erinevate õppevahendite kasutamist (paljundatud õppematerjal, kirjandus, Piibel, film) ja aktiivõppe meetodeid (Meiel, 2022, lk 9).

Antud projekti raames toimub eelkõige õppematerjalide loomine läbiviijale ehk n-õ õpetaja vaade ning selle põhjal jaotusmaterjali (töövihiku osade) kirjeldamine. Lisaks luuakse näitlikustavate vahendite kogumiseks keskkond – n-õ pildi- ja andmepank, kuhu hakatakse koguma õppetundidega seonduvat lisamaterjali (pildid, skeemid, videod jne). Kogu programmi ja ka antud mooduli materjal säilitatakse keskses IT-lahenduses, Justiitsministeeriumi vanglate osakonna siseveebis, ühistöökeskkonnas (Meiel, 2022, lk 9).

Kogu kursuse raamistiku kirjeldamisel on kasutatud EELK leerikava (EELK leeritöö toimikond, 2021). Jagades töömeetodid väljendusvahendite põhjal, eristatakse järgmisi meetodeid: sõnaline, pildiline, tegevuslik, muusikaline ja draama. Antud mooduli kirjeldamisel püütakse kasutada järgmisi leeritöö võimalusi ja vorme: loeng, vestlus, rühmatöö, iseseisev töö, jumalateenistusel osalemine (EELK leeritöö toimikond, 2021).

Tundide ettevalmistamisel peab autor lähtuma kinnipeetavate keskmisest hariduslikust tasemest, vastuvõtmise ja materjali omandamise võimekusest ning vanglateskkonna julgeolekupiirangutest. Õppematerjalide koostamisel ei looda uut teadmist, vaid luuakse vangla spetsiifikat arvestav metoodiline ja süsteemne lähenemine, millesse on kaasatud hetkel kaplanaadis teenivad EELK vaimulikud.

Projekti koostamisel lähtus autor Justiitsministeeriumis kinnitatud dokumentidest „Kriteeriumid kurjategijatele suunatud resotsialiseerimisprogrammide koostamiseks Justiitsministeeriumi haldusalas“ (Jakobi, 2007); „Vanglateenistuses läbiviidavate sekkumiste standard“ (Möldri, et al., 2019).

Vabatahtliku sotsiaalprogrammi „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“ struktuur

Planeeritud programm on jagatud kahte moodulisse. Esimene moodul on olemuselt oikumeeniline ning selle sisu on koostatud selliselt, et vanglas teenivad kaplanid saavad seda ühiselt/jagades läbi viia. Teine moodul on konfessionaalne kiriklik moodul. Kogu kursuse kestus on 1080 min (18 h) ehk viiakse läbi 18 järjestikul kohtumisel. I mooduli kestus on 12 h ja II mooduli kestus 5 h. Tundide jaotust ja kestust ilmestab joonis 1 (Meiel, 2022, lk 10).

Mõlema mooduli läbimisele järgneb ristimine ja kogudusse konfirmeerimine (need ei ole kohustuslikud). Kursuse lõpetajatele antakse tunnistus ning kui järgneb ristimine ja konfirmeerimine, siis ka vastavad tunnistähed (Meiel, 2022, lk 10).

"Minu kristlikud väärtused ja hoiakud"		
<u>I moodul. Oikumeeniline</u>		
Tunni teemad		Kestvus (min)
1	Kursuse tutvustus, eesmärgid, tingimused	60
2	Piibel	60
3	Vana Testament. Jumal, looja	60
4	Uus Testament. Jeesuse elu, lunastus	60
5-6	Jeesuse elu	120
7	Patt, pärispatt	60
8	Palve, meieisapalve	60
9-10	Dekaloog. Kristlik moraal ja eetika	120
11	Kirikulugu. Usk Eestis	60
12	Usk inimese elus	60
<u>II moodul (kiriku moodul (EELK, Õigeusu, EMK jne)</u>		
Tunni teemad		Kestvus (min)
13	Usutunnistus	60
14	Sakramendid	60
15	Jumalateenistuse kord. Liturgia selgitus	60
16-17	Kiriku struktuur ja koguduse elu korraldus. Kirikuaasta	120
18 KURSUSE LÕPETAMINE		60
I mooduli kestus		780
II mooduli kestus		300
Kokku (min)		1080
(h)		18

Joonis 1. Oikumeenilise leerikursuse struktuur

Peakaplan T. Meieli ja autori poolt ühistööna loodud sotsiaalprogramm vanglates „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“ on digitaalselt leitav siit:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/sLwsPD3XZQGQbP9>

EELK kiriklik moodul

Õppematerjali loomisel/esitlemisel kasutatakse justiitsministeeriumi kinnitatud esitlusmalli (kujundus, šrift jne). Planeeritud on luua keskselt hoiustatud (vanglate teenistuse siseveeb, ühistöökeskkond) õppematerjal, see tagab ühesuguse rakendatavuse kõigis kolme vanglas. Tundi pidavale vaimulikule on tagatud paindlikkus tunni

läbiviimisel. Loodav õppematerjal raamistab tundide eesmärgi, ülesanded ja soovitud õppetulemused ega kohusta tundide läbiviijaid sõnasõnaliselt järgima loodud programmi (Meiel, 2022, lk 27).

Tundide ülesehitus

Kuna EELK moodul on üks osa sotsiaalprogrammist, siis koostöös vanglate peakaplan Tanel Meieliga lõime ühise kava kõigile leeritundidele.

Iga moodulis kirjeldatud õppetund (60 min) on jagatud nelja faasi:

- eelneva tunni teema kordamine ja iseseisva töö üle arutlemine (5–10 min),
- käsitletava tunni teema avamine, esitlus ja diskussiooni avamine (30 min),
- diskussioon (kuni 15 min),
- iseseisva töö (töövihikute lehtede, materjali) jaotus (5 min). (Meiel, 2022, lk 27)

Mooduli kõikide tundide kohta on autor kirjeldanud koolitusplaani ning koostanud õpetaja ja õpilase vaatest lähtuva materjali. Koolitusplaanis kirjeldatakse ettevalmistatud tunni tingimused ja käsitletavate teemade jaotused, lisaks tuuakse välja õppetunni eesmärgid kolmes kategoorias:

- 1) kinnipeetavast lähtuv eesmärgi sõnastus,
- 2) kristlike hoiakute ja väärtuste sõnastus antud tunnis,
- 3) elumuutuse ja meeleparanduse aspekt, mis tuleneb tunni teemade käsitlesest. (Meiel, 2022, lk 27)

Jakobi tõdeb, et „paljud kinnipeetavad mõtlevad väga konkreetselt ja ei ole verbaalselt võimekad, neil esineb sageli puudujääke suhtlemis- ja probleemilahendamiskustes (nt konfliktide lahendamine, enesekehtestamine, „ei“ ütlemine, viha talitsemine jne). Samuti kasutavad nad ebasoovitavaid toimetulekuviise või puuduvad neil piisavad teadmised ja oskused edukaks ja seaduskuulekaks toimetulekuks ühiskonnas (nt seadusliku töö otsimisel, toetuste taotlemisel jne)“ (Jakobi, 2007, lk 3-4).

Arvestades andmete mahtu ja esitatavate materjalide hulka on autor kasutanud õppematerjalide esitamiseks Tartu Ülikooli pilveteenust. Nextcloud (vana nimega OwnCloud) on TÜ pakutav teenus failide hoidmiseks pilves ja nende sünkroniseerimiseks erinevate arvutite ja nutiseadmete vahel. Erinevus Dropboxist ja teistest sarnastest

teenustest seisneb selles, et faile ei hoita abstraktses pilves, vaid TÜ enda serveris. Lisaks failide sünkroniseerimisele võimaldab Nextcloud neid ka jagada erinevate kasutajate vahel ning lubab luua ühiskausta, kuhu saavad teised kasutajad faile üles laadida (Meiel, 2022, lk 28).

Kogu programmi EELK kirikliku mooduli struktuurne ülesehitus digitaalsel kujul on leitav järgmisel lingil:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/xfHFmXPiCSWxXw4>

Loodud mooduli õppematerjalid on ära toodud bakalaureuseprojekti lisades.

Kogu programmi rakendumisel viiakse kogu digitaalne materjal üle vanglateenistuse ühistöökeskkonda (Meiel, 2022, lk 29).

Mooduli tulemuste hindamine

Programmi tulemuste hindamise metoodika ja edukuse hindamise meetrika väljatöötamist kirjeldatakse kogu programmi manuaalis. Meiel leiab, et lühiajalist mõju on võimalik hinnata läbi mooduli toimuva jooksva aruandluse ning läbiviijate ja osalejate subjektiivse hinnangu põhjal. Edukuse määra kirjeldamiseks on ka ristimiste arv pärast EELK mooduli lõppu. Pikemaajase mõju ja tulemuste analüüsi aluseks on kinnipeetava järgnev käitumine pärast programmi läbimist ning tema soov osaleda vangla kiriklikes teenistustes ja talitustes (Meiel, 2022, lk 11).

Programmi tulemuslikkust hinnatakse mitmete tegurite tulemuste tervikuna ning süstemaatiliselt. Esmaseks hinnanguks on ning lühiaegset mõju olemust kirjeldab osalejate aktiivsus õppetundides ja nende poolt antud tagasiside programmi lõpus. Jooksev aruandlus tagatakse karistuse inforegistris (edaspidi KIR) vastavate kannete kaudu (Meiel, 2022, lk 11).

Iga mooduli tunni alguses toimub eelmise tunni teemade kordamine ja kordamisküsimustele kirjalik vastamine ning tunni lõpus arutletakse läbiviija koordineerimisel tunni teemade üle. Kordamisküsimused ja arutelu teemad on kirjeldatud õpetaja vaates ja lisatud mooduli õppematerjalide hulka.

EELK kirikliku moodulis kasutatavate jaotusmaterjalidena käsitletakse metoodiliselt koostatud iseseisva õppimise töövihiku lehti, välja valitud perikoopide jaotust ja järgnevates tundides käsitletavate kristlike väärtuste ja hoiakutele suunatud

diskussiooni teemasid ning suunavaid arutelusid ja probleemistikku. Iseseisva töö materjalidest ja jaotusmaterjalidest moodustub osalejale vajadusel ka hilisemas elus kasutamiseks mõeldud nn õpimapp (Meiel, 2022, lk 28).

Autor loodab, et kristlike väärtuste ja hoiakute omandamine ei lõppe pärast programmi läbimist, vaid jätkub kogu järgneva eluperioodi jooksul.

Projekti eeldatav tulemus ja rakendatavus

Katseprojekt 2021–2022

Kirikliku mooduli testimine ja katsetamine toimus ajavahemikus veebruarist aprillini 2022. Katseaja eesmärk oli tagada vanglas kasutatavate õppevahendite ja keskkonna kontroll ning valmisolek loodava programmi tulemuslikuks rakendamiseks. Tundide läbiviimisel soovis autor saada kinnipeetavatelt (testgrupilt) ning EELK vanglavaimulikelt konstruktiivset tagasisidet, mida vajadusel koostatava programmi loomisel arvesse võtta.

Projekti autor viis Tartu vanglas läbi viis tundi (4. ja 11. märtsil, 8., 13. ja 22. aprillil) ning testis esialgselt kirjeldatud tundide mahtu, ülesehitust ja ajalist kasutust. Kõik toimunud kohtumised ja tunnid on dokumenteeritud Tartu vangla kaplanaadi sisemises aruandluses ning kirjeldatud kinnipeetavate saatmiskavades. Läbiviidud katseprogramm oli vajalik eelkõige kiriklike moodulite ülesehituse kinnistamiseks. Eesmärgiks oli ka, et loodav EELK moodul oleks teiste konfessioonide leeritundidele aluseks.

Katseprojektis hindas autor tehniliste õppevahendite kasutamist ja julgeoleku kaalutlusi, piiranguid ning eelkõige materjali mahtu ja vastuvõetavust. Sai kinnitust, et ühe õppetunni maht ei tohiks ületada ühte tundi ning kinnipeetavatele väljajagatav materjal peab olema lihtsalt hoomatav. Katseprogrammi läbiviimisel saadi kinnitust loodud kursuse programmilisest õigsusest, samuti sai kinnitust vangidele mõeldud mooduli tasand- see peab olema lihtne ja keskenduma elementaarsete EELK hoiakute ja väärtuste tutvustamisele. Katseperiood kinnitas esialgset tundide läbiviimise süsteemset õigsust – arutellu ja diskussiooni kaasatakse kinnipeetavad õppetunni viimases etapis. Sügavamaid teoloogilisi ja vaimseid teemasid saab vajadusel käsitleda pärast kogu

programmi läbimist kaplanitega kohtumisel (piiblitunnid, teenistused, talitused, hingehoidlikud vestlused) (Meiel, 2022, lk 13).

1. veebruaril 2022 toimus peakaplani juhtimisel seminar, millest võtsid osa kaplanid ja Viru vangla TÜTi spetsialistid. Seminari tulemusena kinnitati programmi TÜTi poolsed sisendid ja programmi struktuuriline ülesehitus. 17. märtsil toimus peakaplani initsiatiivil kohtumine TÜTi spetsialistidega ja Viru vangla metoodikutega Justiitsministeeriumi vanglate osakonnas, läbivaks probleemi tõstatuseks oli programmi kirjeldamine andmebaasides ja sisendite kirjeldamine hindamise protsessis (Meiel, 2022, lk 13).

31. märtsist 1. aprillini 2022 oli vanglate kaplanaadi seminar, kus toimus kiriklike moodulite lõplik hindamine ning õppematerjali ülevaatamine. Projekti autor esitles koostatud EELK õppematerjali koos lisadega (koolituskaart, kordamisküsimused ja arutelu teemad). Selle tulemusena sai EELK kiriklik moodul EELK vangla vaimulike poolt valideeritud.

Projekti rakendatavus

Enne projekti esitamist on autor saavutanud konsensusliku kooskõla vanglate kaplanaadi EELK vaimulikega ning on kirjeldanud EELK mooduli vastavalt TÜTis kehtestatud nõuetele ja teoreetilisele raamistikule. Lõpliku tulemusena on valminud unikaalne EELK kristlikul eetikal ja moraalil põhinev moodul kinnipeetavatele. Autor osaleb kaplanaadile planeeritud kahel õppepäeval perioodil juuni-juuli 2022

I poolaastal 2022 toimus mooduli koostamine ning katseprogrammi läbiviimine Tartu vanglas. Kogu manuaali koostamist koordineerib vanglate peakaplan, kaasates EELK mooduli koostamisse antud projekti autorit.

Meiel tõdeb, et „täies ulatuses on planeeritud kursus rakendada septembris 2022 kõigis kolmes vanglas. Ettevalmistav periood on vajalik aruandluse ettevalmistamiseks ning tegevuste sünkroniseerimiseks vanglateenistuse teiste talitustega. Lisaks tagatakse kogu kursuse õppematerjali keskne hoiustamine, täiendamine ja illustreeriva materjali kogumine ning tõlkimine vene keelde. Projekti osa lisatakse programmi tutvustava osana TÜTi programmide nimekirja vanglateenistuse kodulehel (<https://www.vangla.ee/et/taasuhiskonnastamine/sotsiaalse-rehabilitatsiooni-programmid-oigusrikkujatele>)“ (Meiel, 2022, lk 14).

Minu positsioon vanglateenistuses vanglate kaplanaadi praktikandi ja vabatahtliku panustajana on olnud kasuks antud mooduli loomisel ja rakendamisel vanglates. Autori eelnev kogemus vanglate kaplanaadis teoloogilist praktikat läbides omab olulist kaalu, mõistmaks usuvabaduse tagamise tehnilisi ja praktilisi tegureid ning nüansse. Osalemine kaplanaadi igapäevastes tegevustes ning sündmuste dokumenteerimisel on vajalik kehtestatud piirangutest aru saamiseks ja kogu mooduli metoodilise rakendamise aluseks.

Projekti tulemus

Loodetavasti paranevad pärast programmi läbimist kinnipeetavate käitumisega seotud oskused, omandatakse uued sotsiaalsed oskused suhtlemisolukordades, väheneb agressiivsus, arenevad vanemlikud oskused, peresuhete hoidmine ja toimetulekuoskused. EELK moodulis kirjeldatud kristliku moraali ja eetika käsitlemine tagab eeldatavasti paranenud enesehinnangu/minapildi ning tugevdab emotsionaalset heaolu. Kindlasti on võimalik lisada tulemuste hulka arutlemisoskuste ja analüüsivõime arendamise ja hoiakute muutus.

Loodetavasti muutuvad kogu programmi läbimise järel kinnipeetavad kannatlikumaks, vähem diskrimineerivaks ning nende hoiakud ja eluline motivatsioon on paranenud. Lisandväärtusena saab mainida taastava õigusega kaasnevaid ilminguid ja ohvri mõistmist (Meiel, 2022, lk 7).

Eraldi tasub märkida loodud projekti olulisust kogu sotsiaalprogrammis „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“. Koostatud moodul oli aluseks teiste kiriklike moodulite struktuursele ja metoodilisele koostamisele. EELK moodul valmistati ette esimesena ning kaplanaadis toimunud seminaril (31.03–01.04) võeti see teiste kiriklike moodulite (EMK, EEKBKL, EAÕK/MPEÕK) koostamise aluseks.

Antud programmi eesmärgiks on positiivsete sotsiaalsete oskuste õppimine (sh käitumisega seotud oskuste harjutamine), probleemilahendus- ja toimetulekuoskuste arendamine jms (Meiel, 2022, lk 15).

Projekti koostajad

Sotsiaalprogrammi „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“ autor on vanglate peakaplan **Tanel Meiel**. Programmi II mooduli EELK kirikliku osa autor on **Urmas Koorits**. Urmas Kooritsa bakalaureuseprojekti kaasnevaks tulemuseks on kõikide kirjeldatud kiriklike moodulite strukturealne ülesehitus ning katseprogrammist tulenevate sisendite arvestamine õppematerjalide koostamisel.

Vanglateenistuse TÜTi poolsed sisendid ja standardile vastavaid juhiseid andsid Viru vangla TÜTi valdkonna asedirektor **Anu Möldri** ning Viru vangla metoodikud **Kadri Tiitson** ja **Kaja Krivan**. Mainitud spetsialistid juhatasid ja suunasid kehtivatele normdokumentidele ja seadusaktidele (Meiel 2022,15).

EELK kirikliku mooduli hindajateks olid EELK vaimulikud: peakaplan **Tanel Meiel**, vanemkaplanid **Tarmo Linnas** ja **Ülo Vaher** ning kaplanid **Valdek Hang**, **Jaanus Klaas** ja **Urmas Saupõld**. Luterlike vaimulike roll seisnes ühises, konsensuslikus dialoogis, mis täpsustas esitatud õppematerjalides kajastatud EELK kehtivat dogmat ja korda.

Kokku aitas projekti koostamisele kaasa 10 inimest ning autor on äärmiselt tänulik nende panusele ja sisenditele.

Kasutatud kirjandus

- EELK leeritöö toimikond. (20. detsember 2021. a.). *Leeritöö EELK-s*. Allikas: [www.eelk.ee: https://siveveeb.eelk.ee/et/kristlik-kasvatus/leeritoo-eelk-s/#vorm](https://siveveeb.eelk.ee/et/kristlik-kasvatus/leeritoo-eelk-s/#vorm)
- EKN. (2022). *Vanglate kaplanaadi 2021 a. tegevuste aruanne*. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu.
- Jakobi, K. (2007). *Kriteeriumid kurjategijatele suunatud resotsialiseerimisprogrammide koostamiseks Justiitsministeeriumi haldusalas*. Tallinn: Justiitsministeerium.
- Justiitsministeerium. (20. Detsember 2021. a.). *www.vangla.ee*. Allikas: Vangalateenistus: <https://www.vangla.ee/et/uudised-ja-arvud/vangide-ja-kriminaalhooldusaluste-arv>
- Kastepõld-Tõrs, K. (17. Detsember 2014. a.). Kognitiivteraapia – mitte lihtsalt positiivse mõtlemise õpetamine. *Eesti Arst 2014; 93(11)*; lk 659–661. Allikas: <https://ojs.utlib.ee/index.php/EA/article/view/12107/7217>
- Meiel, T. (31. May 2022. a.). *Sotsiaakprogramm vanglates "Minu kristlikud väärtused ja hoiakud"*. Allikas: [owncloud.ut.ee: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/apps/files/?dir=/Sotsiaalprogramm%20%22Minu%20kristlikud%20väärtused%20ja%20hoiakud%22&openfile=104979337](https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/apps/files/?dir=/Sotsiaalprogramm%20%22Minu%20kristlikud%20väärtused%20ja%20hoiakud%22&openfile=104979337)
- Möldri, A., Varret, P., Sedrik, S.-K., Sarap, M., Mägi, M. L., Konson, M., . . . Afanasjeva, S. (2019). *Vangalateenistuses läbiviidavate sekkumiste standart*. Tallinn: Justiitsministeerium.
- Pärn, S. (1. January 2006. a.). *www.digiriiul.sisekaitse.ee*. Allikas: Vihajuhtimine kui kognitiiv- käitumislik meetod kinnipeetavate agressiivsuse mõjutamiseks (Tartu vangla näitel) : <https://digiriiul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/1980/2006%20Sirje%20Pärn.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vangalateenistus. (31. May 2022. a.). *Vangla.ee*. Allikas: Usutegevus: <https://www.vangla.ee/et/karistuse-kandmine/usutegevus>

Summary

For the first time in the history of Prison Service a religious course is used as a re-socialisation program. The aim of this Bachelor's project was to develop the Estonian Evangelical Lutheran Church (EELC) ecclesiastic module structure for the prison social program "My Christian values and attitudes" and to prepare teaching materials for this module that were the basis for preparing and description of teaching materials for modules of other churches (Estonian Methodist Church (EMC), Orthodox Church of Estonia (OCE) / Estonian Orthodox Church of Moscow Patriarchy (EOCMP), Union of Evangelical Christian and Baptist Churches of Estonia (UECBCE)). The basis for the terms of reference of ecclesiastic modules was to describe those confessional activities, rights and traditions that cannot be reflected in oecumenical classes taught centrally by the chaplaincy. In the project framework a pilot project was implemented in the Tartu Prison from March to April 2022, with the aim of testing the prepared teaching materials on inmates.

A sub-task was to create a general visual approach to be used for the preparation of teaching materials for the whole program. The creation of visual image of the module proceeded from the presentation standard and a specified form approved by the Ministry of Justice. The visual solution of the Ministry of Justice was preferred to the Prison Service one due to the wish that visual format of the whole program to be illustratively and pointedly Ministry-centred guaranteeing subordinate relationship.

Methodically prepared self-teaching workbook pages, selected pericope distribution and discussion topics during subsequent classes about Christian values and attitudes and directional debates and problems are used as distribution materials in the EELC module. So-called portfolio is made up of individual work materials and distributed materials that the participant can use in the further life if required.

The author is confident that the learning of Christian values and attitudes does not end after the program completion, but continues through the whole subsequent life period. For inmates the completion of the module results in improvement of behaviour-related skills, gaining new social skills in communication situations, reduction of aggressiveness,

development of parental skills, preserving family relationships, developing of coping skills. Addressing Christian morality and ethics described in the EELC module assures improved self-esteem/self-image and reinforces emotional well-being. The results would also include development of reasoning/analytical skills and attitude changes. Hopefully the inmates become more patient, less discriminating and their attitudes and life motivation improve after completing the whole program. As an added value restorative justice manifestations and understanding victims can be mentioned.

The aim of this project is learning positive social skills (including exercising behaviour-related skills), development of problem solving and coping skills, etc.

LISAD:

LISA 1. II moodul (EELK); 1. tunni koolituskaart

Digitaalselt on EELK 1. tunni koolituskaart leitav siin:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/kzMizEewcnTZwrK>

II MOODULI EELK 1. ÕPETUNNI KOOLITUSKAART

Tunni teema	Tund nr 1. Usutunnistus ja luterlik usk
Õpiväljundid	Kinnipeetav omandab teadmised apostlikust usutunnistusest. Saab aru ka õigeksmõistuõpetusest. Suudab pärast tunni läbimist aru saada usutunnistuste kasutamisest ja esmasest ajaloolisest sisust Märksõnad, mida kinnistada: Õigeksmõistuõpetus läbi usu, mitte tegude.
Toimumise aeg	
Toimumise koht	Kabel või õppeklass
Õppurid (arv)	15
Õppevahendid	Arvuti, projektor/monitor
Varustus	Kirjutusvahend, õpimapp, Piibel
Ettevalmistused	Eelmise tunni materjali kordamine, arutelu teemad: Mis on meelde jäänud varasemast oikumeenilisest kursusest? Too näiteid eredaimatest ja enim kõnetanud leiritundidest. Milline on olnud Su senine kokkupuude luterliku kirikuga? Kuidas eristad erinevaid kiriklikke konfessioone? Tead välja tuua põhilisi eristusjooni? Millesse usuvad kristlased, mis on Sinu arvates kristluse põhisõnum? Kuldreegel. EELK mooduli soovitatav kirjandus on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/R2TqzJS3N89Cr7M Jaotusmaterjali printimine: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/7jcNayJDqNyi9TF Õppematerjalid leitavad: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/QaC87Ldi9kiYbbr Tunni pildi- ja failipank on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/mJA4QY9a9xGETDs
Tunnikava (planeeritav aeg)	60 min

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Sissejuhatus <i>10 min.</i> <i>Meetod</i>	Eelmise tunni küsimuste kordamine. Vt jaotusmaterjali. EELK mooduli tutvustus

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Ainekäsitus <i>30 min.</i> <i>Meetod</i>	Teemade jaotus: Usutunnistuse olemus Usutunnistuste liigitus Apostlik usutunnistus Kolmainu Jumala selgitus Luterlik õigeuskõpetus Vaata ettevalmistavat esitlust digitaalsetes lisades.

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Harjutamine <i>10 min.</i> <i>Meetod</i>	Apostliku usutunnistuse kordamine

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Hindamine/ kinnistamine <i>5 min.</i> <i>Meetod</i>	Tunni fookuse/märksõnade kordamine: Kolmainu Jumala mõiste kordamine

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Kokkuvõte <i>5 min.</i> <i>Meetod</i>	Teemad aruteluks, kodune töö Vaata ettevalmistatud materjale. Küsimused koduseks tööks: Kuidas Jumal sai luua valguse enne, kui ta oli loonud päikese? Mida arvad väitest, et kui me usume ja oleme ristitud, aga pärast meie surma peaks ikkagi selguma, et Jumalat ei ole olemas, siis oleme elanud siiski väärilt ja oma kaasteelisi austava elu ning pole otseselt millestki ilma jäänud ega midagi oma elus kaotanud? Kui me ei usu Jumalasse, aga pärast meie surma peaks selguma tõsiasi, et Jumal siiski on olemas, siis oleme kaotanud kõik, oleme kaotanud igavese elu. (Pascali paradoks) Kumb saab õndsaks, kas see, kes on elanud vaga ja jumalakartliku elu, kuid viimsel elutunnil siiski salgab, või röövel/kurjategija, kes viimsel elutunnil siiski kõiki oma tehtud patte kahetseb ja Jumala südamesse vastu võtab? Kes sai esimesena koos Jeesusega taevasse (Lk 23:39–43)? Õppida järgmiseks tunniks pähe apostlik usutunnistus. Palve, MIP

LISA 2. II moodul (EELK); 2. tunni koolituskaart

Digitaalselt on EELK 2. tunni koolituskaart leitav siin:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/iEFF27sEN24bGG3>

II MOODULI EELK 2. ÕPETUNNI KOOLITUSKAART

Tunni teema	Tund nr 2. Sakramendid
Õpiväljundid	Kinnipeetav omandab teadmised EELK kiriklikest sakramentidest. Saab teada sakramentide olemusest ja hulgast Märksõnad, mida kinnistada: Armulaud ja piht on seotud – vajalik on tunnistus, kahetsus ja meelearandus
Toimumise aeg	
Toimumise koht	Kabel või õppeklass
Õppurid (arv)	15
Õppevahendid	Arvuti, projektor/monitor
Varustus	Kirjutusvahend, õpimapp, Piibel
Ettevalmistused	Eelmise tunni materjali kordamine, töövihik – luterlik usutunnistus: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/cJWDsiEtj7gwtaW Jaotusmaterjali printimine: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/Y87WdHbwwkTf6cR Õppematerjalid leitavad : https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/LxqJmcgkPpk5KXo Tunni pildi- ja failipank on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/FR3KzqZJXke4SD3
Tunnikava (planeeritav aeg)	60 min

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Sissejuhatus 10 min. <i>Meetod</i>	Eelmise tunni küsimuste kordamine. Vt töövihikut

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Ainekäsitus 30 min. <i>Meetod</i>	Teemade jaotus: Sakramendi olemus Sakramentide jagamine Sakramentide protseduur Vaata ettevalmistavat esitlust digitaalsetes lisades.

--	--

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Harjutamine 10 min. <i>Meetod</i>	Armulaua olemuse kordamine

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Hindamine/ kinnistamine 5 min. <i>Meetod</i>	Tunni fookuse/märksõnade kordamine: Piht ja meeleparandus pattude lunastamiseks

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Kokkuvõte 5 min. <i>Meetod</i>	Teemad aruteluks, kodune töö Vaata ettevalmistatud materjale. Küsimused koduseks tööks: Mida peaks inimene enne armulauale tulekut läbi mõtlema? Milline on armulaua ja pihi vahekord? Kas enne armulauda peaks ligimesega lepitust otsima? Palve, MIP

LISA 3. II moodul (EELK); 3. tunni koolituskaart

Digitaalselt on EELK 3. tunni koolituskaart leitav siin:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/EHt5gbfRQXy7tRW>

II MOODULI EELK 3. ÕPETUNNI KOOLITUSKAART

Tunni teema	Tund nr 3. Jumalateenistuse korra/liturgia selgitus
Õpiväljundid	Kinnipeetav saab aru luterlikust jumalateenistusest ja oskab käituda vastavalt liturgilisele korrale Märksõnad, mida kinnistada: Vajadusel tuleb selgitada nii jumalateenistuse käsiraamatu kui agenda erinevust!
Toimumise aeg	
Toimumise koht	Kabel või õppeklass
Õppurid (arv)	15
Õppevahendid	Arvuti, projektor/monitor
Varustus	Kirjutusvahend, õpimapp, Piibel
Ettevalmistused	Eelmise tunni materjali kordamine, töövihik: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/L8XfkLS9cB6zYGY Jaotusmaterjali printimine: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/iRSpn52FoXe6xXt Õppematerjalid leitavad: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/gEQnQ4jppqCPa2E Tunni pildi- ja failipank on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/awx9sywrW5k43Lp
Tunnikava (planeeritav aeg)	60 min

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Sissejuhatus 10 min. Meetod	Eelmise tunni küsimuste kordamine. Vt töövihikut

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Ainekäsitus 30 min. Meetod	Teemade jaotus: Jumalateenistuse mõiste Jumalateenistuse kord Vaata ettevalmistavat esitlust digitaalsetes lisades.

--	--

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Harjutamine 10 min. <i>Meetod</i>	Kas kirikusse sisenedes peaks risti ette lööma, palvet lugema? Millises riietuses tulla jumalateenistusele? Kuidas käituda jumalateenistusel, kui hilinetakse, soovitakse ringi liikuda? Kas jumalateenistust võib filmida, pildistada? Korjandus/annetused jumalateenistusel. Kuidas lugeda kaasa palveid, kuidas laulda kaasa?

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Hindamine/kinnistamine 5 min. <i>Meetod</i>	Tunni fookuse/märksõnade kordamine: Kui tihti peab käima jumalateenistusel? Miks?– EELK hääleõigusliku tegevliikme olemus

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Kokkuvõte 5 min. <i>Meetod</i>	Teemad aruteluks, kodune töö Vaata ettevalmistatud materjale. Küsimused koduseks tööks: Miks peaks käima jumalateenistustel? Kust ma leian laulude numbrid? Palve, MIP

LISA 4. II moodul (EELK); 4. tunni koolituskaart

Digitaalselt on EELK 4. tunni koolituskaart leitav siin:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/md74r7FFPPi7ByT>

II MOODULI EELK 4. ÕPETUNNI KOOLITUSKAART

Tunni teema	Tund nr 4. Kirikuaasta
Õpiväljundid	Kinnipeetav teab protestantliku kirikuaasta jaotust. Teab suuremaid pühasid ja nende asetsemist aastas. Märksõnad, mida kinnistada: Aasta tegevuste jaotus vaimsetes praktikates läbi kirikliku praktika
Toimumise aeg	
Toimumise koht	Kabel või õppeklass
Õppurid (arv)	15
Õppevahendid	Arvuti, projektor/monitor
Varustus	Kirjutusvahend, õpimapp, Piibel
Ettevalmistused	Eelmise tunni materjali kordamine, töövihik: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/eAxBWRZmQS2a6QP Jaotusmaterjali printimine: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/fJTRsCr8LtJcaWa Õppematerjalid leitavad: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/7BB6KDs8BCZ52Xt Tunni pildi- ja failipank on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/G3kfXtX4pQXiHks
Tunnikava (planeeritav aeg)	60 min

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Sissejuhatus 10 min. <i>Meetod</i>	Eelmise tunni küsimuste kordamine. Vt töövihikut

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Ainekäsitus 30 min. <i>Meetod</i>	Teemade jaotus: Kirikuaasta algus Advent Jõulupühad Kolmekuningapäev Paastuaeg, suur nädal

	Pühadeta aeg Liturgilised värvid Vaata ettevalmistavat esitlust digitaalsetes lisades.
--	---

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Harjutamine 10 min. <i>Meetod</i>	Millal algab kirikuaasta? Nimeta suuremaid pühasid. Milline on kõige tähtsam Sinu jaoks?

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Hindamine/ kinnistamine 5 min. <i>Meetod</i>	Tunni fookuse/märksõnade kordamine: Kristluses peame nii väikest kui ka suurt paastu. Kuidas Sa lahti mõtestaksid paastu olulisuse, miks pidada paastu? Mis arvad, kas paastuajal on olulisem järgida toitumisreegleid või tegeleda vaimse paastuga?

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Kokkuvõte 5 min. <i>Meetod</i>	Teemad aruteluks, kodune töö: Vaata ettevalmistatud materjale. Miks on oluline tähistada kristlikke pühasid? Palve, MIP

LISA 5. II moodul (EELK); 5. tunni koolituskaart

Digitaalselt on EELK 5. tunni koolituskaart leitav siin:

<https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/sA5aST6JFwNKjtr>

II MOODULI EELK 5. ÕPETUNNI KOOLITUSKAART

Tunni teema	Tund nr 5. Kiriku struktuur ja koguduseelu
Õpiväljundid	Kinnipeetav teab EELK struktuuri ja mõistab koguduseelu olemust. Saab aru koguduse osadusest Märksõnad, mida kinnistada: Elukohajärgse koguduse teavitus – „sild vabaduses“ õiguskuulekasse ellu
Toimumise aeg	
Toimumise koht	Kabel või õppeklass
Õppurid (arv)	15
Õppevahendid	Arvuti, projektor/monitor
Varustus	Kirjutusvahend, õpimapp, Piibel
Ettevalmistused	Eelmise tunni materjali kordamine, töövihik: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/yyXNYq5EQRg4HC9 Jaotusmaterjali printimine: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/DbzyTPLyEbGBP4M Õppematerjalid leitavad: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/kFmXq6MJnpM7HHT Tunni pildi- ja failipank on leitav siin: https://owncloud.ut.ee/owncloud/index.php/s/GSQiQA8fAHmTXTn
Tunnikava (planeeritav aeg)	60 min

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviisi (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Sissejuhatus 10 min. Meetod	Eelmise tunni küsimuste kordamine. Vt töövihikut

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviisi (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Ainekäsitus 30 min.	Teemade jaotus: Koguduse olemus ja mõiste, ajalooline kujunemine

<i>Meetod</i>	Kiriku struktuur Koguduseelu tutvustus Vaata ettevalmistavat esitlust digitaalsetes lisades.
---------------	---

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Harjutamine 10 min. <i>Meetod</i>	Kui suur võiks olla paras ja sobiv liikmeannetus? Kas ja kuidas oleksid valmis osalema vabatahtlikuna kirikutöös?

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Hindamine/ kinnistamine 5 min. <i>Meetod</i>	Tunni fookuse/märksõnade kordamine: Kui Sa oled kristlane, kas soovid minna pärast vabanemist mõne koguduse juurde?

Õppetunni osa	Sisu ja õpetamisviis (tegevuse kirjeldus, meetodid, abivahendid jms)
Kokkuvõte 5 min. <i>Meetod</i>	Küsimused aruteluks, viimane mooduli tund, koduseid ülesandeid ei anta! Teemad aruteluks: Kuidas ja mil määral mõjutab kogudusetöö inimese väärtushinnanguid ja hoiakuid? Kui sageli peaks käima kirikus? Palve, MIP

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Urmas Koorits**, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **Sotsiaalprogramm vanglates „Minu kristlikud väärtused ja hoiakud“ EELK kiriku moodul**, mille juhendaja on **Kaido Soom**, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada see digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1. Annan Tartu Ülikoolile loa teha ülalmainitud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

/Allkiri/

/Kuupäev/